

172

SECTIO I.

2 Ioanni. Lud. Rueli et Lud. Hartmannii *Concilia omnia illustrata*: Norimb. ann. 1675.

3 Christ. Lupi *Synodorum generalium, et provincialium decreta, et canones scholii, notis, et historica adorrum dissertatione illustrati*: Lond. ann. 1665. Bruxel. ann. 1673. tom. 5. Exstant etiam *inter opera iunctim edita Venet.* tom. 1. seqq.

4 Lud. Thomasini *Dissertationum in Concilia generalia et particularia tom. unus Paris.* ann. 1667. *Luc.* ann. 1728. et in Rocaberti *Bibl. Pontif.* tom. 15. pag. 380. seqq.

5 Zeger van Espen *Tractatus historicus canonicus exhibens scholia in omnes Conciliorum tam Graecos, quam Latinos, et famosiores canonum Codices*, qui Rothomagi ann. 1710. in 4. primum, deinde saepe iunctim cum reliquis scriptis prodit.

6 Iosephi Catalani *Sacrosancta Concilia OEcumenica prolegomenis et commentariis illustrata*: Romae ann. 1736. 4. volum. in fol.

§. CXXXV.

Conclusio.

Haec sunt, quae de natura Iuris Ecclesiastici, de que origine illius, progressu, incrementis, usu, et auctoritate in ipso disciplinae ingressu expedienda duxi. Proximum est, ut de *Principiis* huius scientiae ac *Subsidii exponam*, quod alterum fuit ex propositis huic libello argumentis.

SE-

(173)

SECTIO II.

DE PRINCIPIIS AC SVBSIDIIS

IURISPRUDENTIAE ECCLESIASTICAE.

§. CXXXVI.

Ratio et ordo huius sectionis.

Argumentum de principiis Iurisprudentiae sacrae, huiusque interpretandas subsidisi neglegētū fere a scholasticis aut negligenter tractatum fuisse, saepe questi sunt prudentes viri. Sed hi non videntur meminisse, noluisse genus illud hominum constitutis certis docendi regulis ipsum sibi auferre opinandi, quod libitum esset, noxiā potestatem. Ego ita apud animum constitui meum hanc procul a me arcere licentiam, nihilque pro certo vel adfirmare, vel negare, cuius negandi adfirmandiique non certa mihi ratio constiterit. Rationes autem et argumenta quibus e locis petenda sint: quantum his pondus insit: quibus demum subsidii instrūtum esse deceat eum, qui in iuris sacri prudentia utiliter et cum laude versari desiderat, hoc nunc agam, ut quam fieri potest, brevissime expediam.

CA-

CAPVT I.

DE SACRA SCRIPTVRA EIVSQUE
AVCTORITATE.

§. CXXXVII.

Primus iuris sacri fons est Sacra Scriptura.

Dicturus de principiis sacrae disciplinae initium facio a *Sacra Scriptura*, quippe que iuris omnis et publici, et privati, primus est ac fons praecipuus. Neque enim que *Deo* placuit humano generi praecepta dare, ea nobis fas est e numero legum eximere. Harum autem legum pars maxima divinis in litteris continetur: e quibus proinde, quoties de iure divinitus instituto controversia incidit, firmissimum posse argumentum duci apud omnes revelatae religionis sinceros cultores in confessio est.

SCHOL. Aliis autem non scribimus. Sunt hae partes Theologorum incredulitatem erroris convincere. Vid. Torschmidius in *exploranda quadam libere cogitantium Bibliotheca*, ann. 1765.

§. CXXXVIII.

Quae libris constat.

Evenit tamen, nec id quidem infreuentur, ut mirari possis inanitatem argumentorum, quae ex his ipsis litteris petita feruntur. Nempe hoc ex eo est, quod alii quidem scientes prudentesque, alii ignorantia ac praeiudicis decepti ea contentum habent, sine quibus nec intelligi illae, nec auctoritas earum constitui rite potest.

Ita-

CAPVT I.

175

Iraque primum ita statuo, eam tam eximiam probandum non nisi libris sacris ac genuinis inesse. Sacros vero ac sinceros eos dumtaxat libros existimo, quos *Ecclesia Catholica* eo loco habet, cuius solius auctoritate nos in iis decernendis duci oportere veteres haud obscurare praecipiunt. *Augustini* dictum est cumprimis celebre: *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholicae Ecclesiae commoveret auctoritas.*

§. CXXXIX.

Ab Ecclesia probatis.

Quos autem libros veluti sinceros ac genuinos Ecclesia Catholica recipiat, si quaeratur, quod respondeam in promptu est. *Parres enim Tridentini*, posteaquam omnes et veteri et novi testamenti libros enumerasset, ita subiiciunt: *Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis non suscepit ... anathema sit*¹. Nobis igitur nefas esto non omnes et integros recipere libros, quos in canonom suum Tridentina Synodus retulit. Fatore non statim omnes ubique Ecclesias in eundem librorum sacrorum numerum primis temporibus consensisse. De quibusdam enim alibi probatis receptisque, alibi dubitatum fuisse non nego: ad finem tamen quarti post *Christum* saeculi, opera, quae post tanti temporis continuam observantiam inter canonica deinde *Patres Tridentini* retulerunt, cuncta ab omnibus et Synodis, et Patribus, in authenticis et legitimis connumerata fuisse, luculentissime, opinor, a nostris demonstratum est. Inde orta est *canonicorum* librorum ab *apochryphis* distinctio: indeque *proto-canonicali* alii, alii *deutero-canonicali* dicti sunt, de quibus illa sunt *Gro-*

¹ *Stat. 4.*

SECTIO II.

Grotii praeclare tradita : *A multis Ecclesiis sunt agniti, quod ostendunt christiani antiqui, quam illorum testimonii tamquam sacris utuntur. Vnde credibile est, Ecclesiastis, quae ab initio eos libros non haberunt, eo tempore eos ignorasse, aut de iis dubitasse: postea autem de rei veritate edotitas ad ceterarum exemplum iis libris uti coepisse.*

SCHOL. Conf. Bartel. Vogel in prolegom. *Theolog. dogmat. part. I. cap. 5.* et Melchior Canus de loc. *Theol. lib. 2.*

§. CXL.

Sensus eius praecipuus quis?

Enimvero multiplex sacrarum litterarum sensus est, de quo sanctioris doctrinae Magistri multa praecipiunt. Vnum tamen ipsi praecipiunt habent ac velut naturalem, qui *litteralis* dicitur, cum scilicet, quo verba sumimus significati illo, quem Deus ipse intendit. Atque hic quidem scripturarum sensus haud immrito eximiens est. Nam quo tandem modo Scripturam verbum *Dei* recte dixeris, nisi eum verbis sensum tribuas, quem illi Deus ipse subiecit? Hinc autem consequi hoc necesse est, ut certae auctoritatis argumenta habenda non sint, praeterquam illa, quae ex sensu Scripturae litterali ducuntur. Neque enim vis argumenti, quod ex sacro codice petitur, aliunde esse potest, quam quod *Dei* ipsis verbo innaturat. Numquam parabolae, inquit S. Hieronymus², et dubia aenigmatum intelligentia potest ad auctoritatem dogmatum proficere. Et S. Augustinus: *Quis non impudentissime nesciat aliquid in allegoria positum pro se interpretari, nisi habeat et manifesta testimonia, quorum lumine illustrerentur obscura?*

COR.

¹ De verit. Relig. Christ. lib. 3. cap. 3.

² In Matib. lib. 2. cap. 13.

³ Epist. 93. ad Vincent. Regatius. cap. 8.

CAPVT I.

177

COR. I. AEstimare hinc licet, quanta vis inesse possit argumentis, quibus saepe recentiores quidam divinarum litterarum auctoritate abutentes, veritatem ab antiquis ingenua simplicitate traditam, inducta specie occultant, ne cerni lucide possit. *Lepram spiritualem ex gratia* quam haeresis interpretatur Bellarminus, fortasse primus adhibuit, ut Reges de haeresi suspectos imperio in Christianos rite posse privari conficeret, exemplo Osiæ Regis, quem ob lepram corporis extum regno falso suspiciatus est. Consimiles huic sunt tristissimae illae de duabus gladiis ex Luc. XXII. 38. et de duabus luminaribus ex Gen. I. 16. aliaeque aliis ex locis deductae allegoriae, quae ignotae nemini esse possunt, qui disputationes nostrorum maxime Theologorum de directa, aut indirecta Pontificum in Reges potestate, de immunitate Ecclesiastica, deque alii iuri publici argumentis scriptis legit. Olin haec ingenii humani commenta etiam doctos viros exercebant. Nostra acta rectius contemnit. Vid. Fleurius diss. 5. in Hist. Eccles. §. 12.

COR. II. Neque tamen allegoricum Scripturae, aut spiritualium, quem vocant, sensum, omni ad probandum robore destitutum existimet. Quid si enim is est ipse a Deo intentus sensus? Certe quidem de hoc si constet, nulla fingi causa potest, cur eum quis magis, quam litteralem repudiandum censeat. Constat vero isthoc diversis ex causis potest, veluti si ipsa sacri textus series eum sensum necessario depositat, si traditio Patrum suffragetur, ut alia divinae Scripturae loci eundem perspicue probent. At horum si nihil adiuvet, impudentiae fuerit, ut ait S. Augustinus, quidquam in allegoria possum pro se interpretari. Quam quidem S. Doctoris comprehensionem quomodo vitare possit Bonifacius P. VIII. in Extrav. Vnam sandam int. comm. de maior. et obed. Spondanus viderit.

COR. III. Quod si itaque non constet, quod Deus praeter sensum nativum et primarium alium etiam ver-

Z

bis

bis suis subdere volueret *mysticum*, quum ita sensus eiusmodi mysticus non sit sensus Dei sed hominis illum ad aliquid ob quamdam cum eo similitudinem applicantis, qui sensus vulgo *accommadatitius* audit, facile intelligitur, quid roboris inesse argumentis possit ex sensu accommodatio petitis: praeципue si sensui literali, aut aliis Scripturae locis adversetur. Rauttenstrach *Prolegom.* §. 76. Opstract de loc. *Theolog. diss. I. quest. 7.* §. 4. n. 3.

§. CXLI.

Quae in interpretando tenenda regula.

Sed non semper ita apertus est Scripturae sensus, ut cuivis pateat. Tum igitur, in quem sensum Ecclesia interpretetur, considerandum est. Nam ut ad eam solam pertinet de librorum sacrorum divinitate iudicium (§. CXXXVIII. seq.), ita sola illa ambiguum textus sententiam constitutre potest ita, ut adversus eius sentire auctoritatem hominis sit non modo temerari ac praefidentis, verum etiam nefarii. Rechte *Tridentina Synodus* ad coercenda petulantia ingenia decrevit, ut nemo sua prudentiae innixus, in rebus fidei ac morum ad aedificationem doctrinae christianaे pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum quem tenuit ac tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione scripturarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam interpretari audeat ¹. Cuius decreti aequitatem ac prudentiam doctissimi e Protestantum communione viri *Saiwelus*, et *Caveus* probarunt ², inque eamdem sententiam multa praeclare tradita sunt a *Guil. Beveregio* in ea, quam codici canonum primitivæ Ecclesiae vindicato praemisit, cultissima præfatione.

Cor.

¹ Vid. *Natalis Alexander Sæcul. XVI. diss. 12. art. 2. §. 8.*

² Ap. *Febronium tom. I. cap. 1. §. 9. n. 2. et 4.*

Cor. I. Neque tamen ademtam hoc decreto eruditis viris libertatem novam etiam textus sacri interpretationem depromendi, modo Ecclesiae illa sensui, Patrumque universitati ac consensioni non repugnet, scite observat *Natalis Alexander cit. loc.*

Cor. II. Contra ea nullius momenti sunt, et huic Patrum decreto adversae proindeque repudiandæ omnes divinarum litterarum interpretations, quae consentienti Patrum traditioni et constanti veterum temporum observantiae minime congruunt: qualium interpretationum exempla plura fortasse, quam expediatur, schola aluit. Vide, si lubet, *Natalem Alexandrum Sæcul. XI. et XII. diss. 2. art. 10.*

Cor. III. Ut autem interpretatio a Patrum traditione aliena omnino abiicienda est, ita nihil de efficacia argumenti ex veterum certis testimonis deduci potest detrahi, etsi non desit exercitate dialecticis rugis homini inanis quedam distinguicula, qua vim eius conetur eludere. Exemplo sint ista Pauli Apostoli: *Omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit*: quo precepto clericos pariter et laicos ad exhibendum Principiis suis obsequium adstringi, constans est veterum omnium doctrina. Quid ad hanc *Bellarmino*? Clericos ait Pontifici, laicos Regibus, atque ita omnem animam sublimiori potestati subiici. Nempe ita iuniores nos docti sumus, qua arte Patrum certissimam traditionem, leviculam commenti distinctionem, possimus nullo negotio explodere.

§. CXLII.

Secernendum porro ius vetus a novo.

Diligenter porro ius vetus a novo secernendum est. Nempe duae sunt scripturæ divinae partes, *vetus ac novum Testamentum*. Praeceptorum, quae his partibus continentur, nec idem est genus, nec eadem hodie vis

obligandi. Ac veteris quidem legis praecpta alia sunt dogmatica de veritatis a Deo revelatis, quorum vim ac potestatem esse perpetuam oportere, extra omnem est controversiam possumus. Alia de moribus ad naturalem honestatem conformandis scripta sunt, quibus perinde, quoniam non sumi nisi elicite e natura ipsa praceptiones, quas lex Christi adeo non sustulit, ut perfecter etiam teneri nos et obligari etiamnum, omnin caret dubio. Alia demum vel ceremonialia sunt, vel politica. Illa ad exteriorem Dei cultum ornandum, haec ad determinandam Reipublicae iudaicæ formam, constituantur iudiciorum ordinem, aut descendam politiam pertinent. De utroque hoc genere ita Grotius: *Nulla parte legis Hebraeæ, qua lex est proprie, nos obligari, quia obligatio extra ius naturae venit ex voluntate legem ferentis. Deum autem voluisse, ut illi quam Israëlitæ, ista lege tenerentur, nullo indicio potest deprehendi. Non igitur, nos quod attinet, probanda est ulla legis abrogatio: nam nec abrogari potuit eorum respectu, quos numquam obstrinxit. Sed ab Israëlitis ablata est obligatio, quoad ritualia quidem, statim postquam lex Evangelii coepit promulgari.... quoad cetera vero postquam populus ille per exsuum urbis et desolationem, practica omni spe restitutionis, populus esse desiit: de iur. bell. et pac. lib. I. cap. I. §. 16. n. 7.*

COR. I. Itaque argumentum ex lege quadam morali veteris testamenti depromtum haud dubie validum est. Sed lex, ex qua dictum est argumentum, moralis sit, an forensis, et politica, saepè in controversiam incidit. Itaque valida ut sit et expedita argumentatio, legem Usuam fuisse mere moralem antea probandum erit. Ita Usuas ut interdicta credam ob legem Moysis eas prohibentem, debitas autem Decimas, quia Levitis praestare praeceptum fuit, id ante probes necesse est, legem usuras pro-

¹ Vid. Author Prince, iur. publ. Eccles. cap. I. §. 3. 4.

prohibentem, praeципitem autem Decimas, morales fuisse leges.

COR. II. Vnde consequens est, falli eos insigniter, verba sunt Rauttentrauchi, qui nescio quae invicta et irrefragabilia argumenta se protulisse autuunt, si ex. gr. ab immunitate Sacerdotum et Levitarum, a praecepto solvendis decimas veteris legis, ad immunitatem Clericorum solvendasque decimas in nova lege argumentationem instituant: loc. cit. §. 80.

COR. III. At igitur nihil omnino inest ponderis argumenta, qua ex huiusmodi legibus petuntur? Negat Rauttentrauch cit. loc. Sane, inquit, *iis locus esse potest 1. quoties de congruentia quapam ostendenda agitur ex. gr. quam congruerent Clericis novi testamenti immunitatem quamdam impertinent Reges et Principes, dum aliqua et veteris testamenti Sacerdotes pollebant dignitate et potestate iis oppido inferiores. Sed pace dicam erudit viri, nimis vaga est haec notio congruentiae, et in abusum patet prouissime. Aliud aliis, et locis, et temporibus congruit. 2. Quoties de iure novo, alioquin iam extra dubium posito, amplius stabilendo confirmandoque queatio est: ita stabilito semel dogmate de distinctione inter Clericos et Laicos, de Sacerdotio, recte id ipsum confirmare licet ex lege veteri. Hunc canonem admitto: Addo id etiam, quod Grotius statuebat. 3. Ostendit lex Hebraea, quod ea lege praecipitur, aut plene permittitur, non esse contra ius naturae: loc. cit. §. 17. Non admitto autem, quod scripsit novissime Mod. Schmetterer Introd. in ius can. diss. 2, cap. 2. §. 37. Si eadem, aut maior ratio adhuc pugnat pro lege nova, quam obtinuit pro testamento veteri, bene ad hoc ad illam argumentaberis. Hoc inquam non admitto. Cur? Exemplum terret.*

COR. IV. Ceterum, etsi haec leges Christianos persese non obligent, non est tamen admota Principibus christianis potestas recipiendi politica Hebraeorum insti-

tuta , si apta illa temporibus suis repererint ; perinde, ut Ecclesia Christiana ritus quosdam retinet , qui sine ulla futurorum significacione unice ad sacra decentius peragenda a Deo sunt instituti. Accepta vero ita instituta obligant illa nos non tamquam divina , sed tamquam humana , vel civilia , vel Ecclesiastica instituta. Conf. Autor princip. iur. publ. Ecclesiast. loc. cit. et Vir Clar. Placid. Fixmilner de Reipubl. sacr. orig. div. Exerc. 2. sett. 3. §. 35.

§. CXLIII.

Quid de legibus Ante-Mosaicis?

Quod de Moysis lege adfirmavimus ex Grotio (§. CXLI.) , id quidem ex ipsa illa lege manifestissimum est. Verum ipse Grotius non inversimile arbitrabatur , praeter has soli datas populo Hebreo , esse alias quoque in libris veteris testamenti leges arbitrio divino promulgatas , quibus et olim gentes tenerentur , et nunc etiam populus Christianus obligetur ¹. Has leges veteris testamenti positivas universales appellant. Occasione celeberrimae de his legibus controversiae Stephanus Curcellaeus dedit , vulgato de usu sanguinis inter Christianos libello. Eas deinde Osiander et Kulpis diligenter illustratas magno studio defenderunt. Sed ex quo Christ. Thomasius huius doctrinæ , pro qua in Insprudentia divina acerrime disputabat , maiorem lucem adfudisset , factum est , ut plures iam osores habere et amatores inciperent. Ipse eam Thomasius in Fundamentis iuris naturae et gentium reiecit. Sed et post tamen fuerunt multi , qui priorem mallent , quam posteriorem sequi Thomasium , nihilque facerent reliqui , ut carum legum pro viribus auctoritatem propugnarent.

Ve-

¹ De iur. bell. et pac. lib. 1. cap. 1. §. 15. Lib. 2. cap. 5. §. 13. cap. 20. §. 42.

Verum mihi tamen profecto nondum persuadent. Primum enim in ipsis legibus assignandis alius ab alio vehementer dissident. Quas autem adferunt , earum pleraque vim obligandi ex ipsa habent natura rerum. Ceterae eiusmodi sunt , ut ad omnes gentes pertinuisse , et omnia futura etiam tempora respexisse , nondum satis a quoquam probari potuerit.

SCHOL. Conf. Canz. de usu Philos. Wolfian. in Theol. tom. 2. cap. 12. Hannesen dissert. de nou existenti legum divin. posit. univers. Cel. de Martini de lege nat. cap. 6. §. 229. seq.

§. CXLIV.

Scriptura novi testamenti.

Ecclesiae Christianae lex fundamentalis et pragmatica est scriptura novi testamenti (§. XI.). Praeceps eius duplice genere continentur. Alia enim sunt Christi ipsius , ac proinde divina , alia vero Apostolica. Indicat hoc discrimen Paulus in priore ad Corinthios epistola : Ego dico , inquiens , non Dominus : et paulo ante : Praecipio non ego , sed Dominus ¹ , similiter in epistola ad Ephesios : Ego autem dico , ait. Inter utrumque genus legum , quid inter sit , dictu est non difficile. Divina enim Christi praecepta perpetua sunt , nulli nec abrogatione , nec derogationi obnoxia : nec ad unam quendam gentem restrixta , sed ad omnes ex aequo populos pertinent. Apostolorum vero instituta , etsi origo ipsa et vicina initii vetustas eximiā illis conciliare venerationem debeant , intra humanae tamen legis vim potestatemque sita sunt (§. XII.). Nempe potestas Apostolorum etiam , quae fuit ad successores transitura , origine inspecta , divina quidem fuit , praecepta tamen

ab

¹ Cap. VII. v. 10. 12.

² Cap. V. v. 32.

SECTIO II.

ab illis data humana sunt non divina. Ac ne quidem *mediate*, quod visum est nonnullis levicula et parum concludente ratione. Vid. *Lud. Thomasinus part. 2. lib. 1. cap. 83. §. 2. et Berth. Vogl. in proleg. ad Theol. dogmat. part. 1. cap. 3. §. 10.*

Cor. I. Ex quo intelligi ratio potest, qua factum sit, ut electionum sacrarum formam exemplo Matthiae illustratam, abstinentiam a sanguine et suffocato, Agapias, mulierum in templis velationem, aliaque complura his similia Apostolorum instituta vel oblio delevenerit, vel alii ascidi ritus moresque loco suo moverint. Conf. *Auctor princ. iur. publ. Eccl. loc. cit. §. 18. seqq.*

Cor. II. Quod ait *Lud. Engel titul. de constit. n. 6. illa tantum in epistolis ac ceteris Apostolorum scriptis divini esse iuris, quae talia esse ex verbis Apostolorum sufficienter colligi potest, non prob. Mihi contra sic videtur statuendum: Quae in his scriptis canonice continentur dogmata ac praecepta, cuncta pro divinis habenda esse, nisi ex Verbis, ex Materia Subiecta, aut ex Vsi Ecclesiae luculenter appareat, praeceptum esse vel consilium non Christi ipsius, sed Apostoli: quale illud in epistola ad Corinthios cap. VII. v. 25. De virginibus praeceptum Domini non habeo, consilium autem do. Hic autem cave referas illud ad Ephes. cap. V. v. 32. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico, in Christo et Ecclesia.*

§. CXLV.

Quae versio authentica?

Primigeniam sacrorum librorum linguam satis inter eruditos constat, *Hebraeam esse, Syriacum, aut Graecum*¹. Sed quum hae linguae in paucorum sint potestate, ita, ut legere illos inque rem suam transferre com-

mo-

¹ *Vogl. cit. loc. cap. 10. §. 4. seqq.*

CAPVT I.

185

mode possint, cuinam, inquies, innitemur versioni ulla suspicione erroris? Responsum nobis expeditum est ex Concilio Tridentino Sessione quarta, quod considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quae circumferuntur, sacrorum librorum, quae nam pro authenticis habenda sit, innotescat, statuit et declarat, ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus, et expositionibus pro authenticatione habeatur, et ut nemo illam reiisse quovis praetextu audeat vel praesumat.

SCHOL. Conf. *Calmeti diss. in vulgatam. Ioan. Cabassutii diatr. de Trid. decreto circa vulgatam bibliorum editionem, et Natalis Alexander Sacc. IV. diss. 39.*

§. CXLVI.

Quo sensu?

Liquet autem Patrum hoc edendo decreto non aliam fuisse mentem, quam ut hanc ipsam vulgatam editionem ceteris omnibus *Latinis interpretationibus* anteponendam esse declararent, et sic authenticam, ut certos nos reddenter, nihil in ea de fide ac moribus contineri, quod non sit ab omni errore quam remotissimum. Unde falli necesse est eos, qui hanc decreto sententiam addingunt, quasi versionem istam ipsi originario textui prae-tulerit synodus; aut suam illi, quam ex origine habet, authenticam abjudicaverit; aut ab hac demum nostra cuncta etiam menda levissima abesse credere iussert, ea que ex ipsis fontibus veteruerit emendari; haec, inquam, sibi qui persuadent, apertissime falluntur, quod probarem testimonis certis, si vel hoc nunc agerem, vel egeret probatione res omnium in oculis posita.

SCHOL. Vid. *Natalis Alexander cit. diss. art. 5. et Sacc.*

Aa

SECTIO II.

Sac. XVI. diss. 12. art. 2. §. 5. seqq. Nec huic suspicio locum facere debebat regula quarta indicis librorum prohibitorum Romani, de qua unus omnium diligentissime adcuratissimeque exposuit doctissimus Opstrætius de loc. Theol. diss. 1. q. 11. §. 3. pag. m. 77. seqq.

CAPVT II.

DE TRADITIONE, CONSVETVDINE,
ET OBSERVANTIA ECCLESIASTICA.

§. CXLVII.

Quid sit traditio Ecclesiastica?

Alter iuris Sacri fons est *traditio*, quo nomine latius sumto quaevis norma actionum, seu scripta ab Auctore suo, seu voce dumtaxat proposita venire potest. Hoc sensu illud *Apostoli ad Thessalonenses* intelligo: *Teneite traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram* ^{1.} Strictius accepta traditio regulam indicat non scriptam, seu mavis *ipsum modum rationemque*, qua legis olim nudis verbis propositae memoria continuo ad successores propagata est, quam proinde sic recte definieris, *ut sit legis Ecclesiasticae atque vetustae ab idoneo auctore verbis acceptae ad alios atque alias continuata legitime propagatio*. Ex quo ipso differre traditionem tam a *Consuetudine*, quam *observantia Ecclesiastica* proprie sumta manifestum est.

COR. Propagari memoria vetusti huiusmodi instituti duplice via potuit, orali vel scripta doctrina, et usu continuo. Itaque traditionis Ecclesiasticae omnis duo sunt veluti custodes legitimi, veterum ac probatorum scriptorum genuina ac sincera monumenta: tum mos Ecclesiae Christianæ

¹ Epist. 2. ad Thess. cap. II. v. 14.

CAPVT II.

187

stianæ, et non interrupta instituti cuiusdam observatio. Rauttenstrauch in prolegom. iur. Eccles. §. 89.

§. CXLVIII.

Et quotuplex?

Traditionis variae sunt divisiones. Nam origine primum atque *Auctore inspecto divina* est, vel *humana*. Illa *Deum ipsum auctorem* habet: haec vero, ab hominibus necessaria ad regendam Ecclesiam potestate praedita, originem ducit. Quae rursus alia quidem *Apostolica* est, alia *Ecclesiastica*. Hanc vocant, quae ab Ecclesia ipsa aut ab iis potius, qui huic cum potestate praefuerunt primum inducta est; unde apostolica erit, cuius initium ab *Apostolis* tamquam Rectoribus populi Dei repetimus. Sunt, qui median inter utramque *dixino-apostolicam* interiuicunt. Qua in re Tridentini quidem Concilii sequuntur decretum, in quo non obscurè Patres traditiones distinguunt *oretenuis a Christo dictatas*, ab his, *quas dictavit Spiritus Sanctus*: verum istius generis quae sunt, divinae traditiones, non humanae dicendae sunt. Porro, quum omnis traditio circa fidem versetur et mores, vel circa *ritus* et *sacram disciplinam*: *Ratione Materiae* omnis vel *dogmatica* est, vel *disciplinaris*, mutabilis ista et contingens, illa perpetua, nec ulla vel temporum vel locorum vicissitudinibus obnoxia. Demum ex *objecto* alia per totam Ecclesiam pertinet et est *universalis*: alia *particularis* et coetus cuiusdam propria, cuiusmodi Asiaticorum fuit de passitate celebrando traditio, diversa a traditione Ecclesiae Latiane.

COR. Ex his duo infero 1. *Divinam traditionem omnem*, et *dogmaticam* ab Ecclesia pro tali declarata, *universalem esse*, *immutabilem*, *ac perpetuam*. 2. *Humanam vero*, seu *Ecclesiasticam* seu *Apostolicam esse*

Aa 2

di-

*discipinarem, et ob id mutabilem seu universalis sit,
seu particularis.*

SCHOL. Reliquas traditionum species utpote ab instituto meo remotores consulto praetermissi. Vid. Opuscript.
de loc. Theol. diss. 2. quæst. 1. §. 2. Author princip.
iur. public. Eccles. cap. 2. §. 7. Zalwein diss. de tra-
dit. §. 3.

§. CXLIX.

An dentur traditiones?

Esse quasdam ad mores ac fidem pertinentes regulas, quae sine ullo scripturae præsidio, sola pastorum fideli traditione Ecclesiae innotuerint, nobis ob *Synodi Tridentinae* auctoritatem certum est;¹ de traditione vero, quæ ritus concernant aliquæ sacrae disciplinae capita, ne ipsos quidem Protestantes video magnopere adversari. Næque enim profecte negari potest, iam prima rei christianæ aetate scriptoribus, in reddenda disciplinae, quæ tum vigebat, ratione sollicitis, eandem e traditione repetere fuisse usitassimum. *De synaxi*, inquit *Socrates*, variae sunt consuetudines. *Nam* quamquam omnes ubique in orbe terrarum Ecclesiae singulis septimanis vertentibus Sabbathi mysteria celebrant, *Alexandrini* tamen et *Romani* ex *Antiqua traditione* id facere renunt. Et *Innocentius I.* Sabbathi iejunium omnibus christianis volens persuadere, *Apostolos* eo die iejunasse aiebat *ut traditio Ecclesiae habet*.² Nec aliam causam adferebat, dum in epistola ad *Vibricium Rothomagensem* formam disciplinae in Ecclesia Romana usitam ab omnibus ceteris tenendam esse contendebat, quam *quod Apostolica, et Patrum traditione sit constituta*. Tantum vero abest, ut illi vetera haec maiorum insti-

¹ *Sess. 4.*

² *Lib. 5. cap. 22.*

³ *In epist. ad Decen. Eugub. cap. 4.*

tuta veluti parum certo cognita temere relicerent, ut etiam colerent fide singulari, non satis pius neque serendum arbitrantes, si traditiones, in quibus educati essent, non honorifice colerent, sed contemnit reiice-
rent.¹ Disertus ceteris, de vi traditionum, quid prisca actas senserit, docet *S. Hieronymus* aduersus Lucifer.
§. 8. *An nescis, inquiens, etiam Ecclesiarum hunc es-
se morem, ut baptizatis postea manus imponantur et
ita invocetur Spiritus Sanctus? Exigis ubi scriptum sit?* In aliis Apostolorum. Etiamsi scripturae auctoritas non subesse, totius orbis in hanc partem consensus in-
star præcepti obtineret. Nam et multa alia quæ per
traditionem in Ecclesiis observantur, auctoritatem sibi
scriptae legis usurpaverunt.

SCHOL. Decretum Concilii Tridentini, quod est de traditionibus, impugnarunt nonnihil vehementius Rivetus et Dallaenus; deinde Basnage in annal. polit. Eccles. tom. 2. diss. 9. Verum illis quidem satis fecit Natalis Alexander Saccul. II. diss. 16. Huic autem respondit post Zalweinum Vir Clar. Plac. Fixlmullner Exercit. 2. sect. 1. §. 10. seqq. Ex quibus disces, falsum esse Bohmerum, quando in diss. de veter. Eccles. statu §. 15. seqq. doctrinæ de traditionibus originem ex secundo post Christum natum saeculo repetit.

§. CL.

Quae Auctoritas?

Iam hoc itaque expeditum est, complura esse anti-
qua de sacris instituta, quæ modis initio verbis propo-
sita, solius ope traditionis ad posteritatis memoriam trans-
missa sunt. Enimvero ad obligandi efficaciam, quid re-
fert, scriptum sit an traditum idoneo profectum aucto-
re institutum, si de sententia illius satis constet? Ex Hie-
ro-

¹ *Nicephorus lib. 12. cap. 34.*

ronymi quidem sensu nihil, ut vidimus (§. CXLIX.). Idem urget magnis studiis S. Basilius¹. Et ante hunc Tertullianus in eamdem sententiam ita scribebat: *Habrum et aliarum eiusmodi disciplinarum si legem expostiles scripturarum, nullam invenies: traditio tibi praetendetur auctrix.... Ergo quaeramus, an et traditio nisi scripta non debeat recipi? Plane negabimus recipiendam, si nulla exempla praedicent aliarum observationum, quas sine ullius scripturae instrumento, solius traditionis titulo, et exinde consuetudinis patrocinio vindicamus².* Ceterum varia est pro origine et materia traditionum auctoritas (§. CXLVIII.) et pro huius varietate alia atque alia Ecclesiae ipsius potestas³. Quam ob rem caute ab humanis divinae, Ecclesiasticae deinde ab Apostolicis secerendas sunt; et in his ipsis porro sincere ac genuinae ab iis, quae speciem Apostolicae aut veteris saltem traditionis mentiuntur.

§. CLI.

Criteria.

Sed hoc ipsum, inquires, saepe perdifficile accedit etiam viris in hoc genere doctrinæ exercitatis. Fateor; nec tamen ita implicata res est, ut nihil pro certo licet affirmare, si modo patientem veri animum adferre, et signata vestigijs Maiorum via progreди volumus. Atque *divinae traditionis* duo sunt tamquam criteria catholicis certissima. Nam quum duo sint quasi custodes veterum traditionum, præsa ac genuina Patrum monumenta, et mos Ecclesiae Christianæ (§. CXLVII. Cor.) planum est¹. Si quid consentientes inter se omnis aetatis Patres ad Christum auctorem referant, ac instar praec-

¹ Dist. II. can. 5.

² De Corona milit. cap. 2. et 4.

³ Rautenstrauch. loc. cit. §. 90.

præcepti divini nobis a Majoribus transmissum testatur; aut si 2. Ecclesia Christiana, continuo omnium et temporum et locorum, nec sibi uspiam difformi usi id ipsum tamquam a Christo traditum observaverit, nec in sacris litteris extet, divinae traditioni haud dubie adnumerari oportere. Neque enim in fide ac moribus labi errore Ecclesia Catholica potest: nec ulla est efficator haereses confutandi ratio, quam si post adlegatam Sacrae Scripturae auctoritatem, constantem et universalem veterum consensum ad partes nostras advoceamus, ut vere atque ingenue scribit doctissimus Caveus.

SCHOL. Quam in rem dignissima quoque lectu sunt illa, quae Guil. Bevereg. proem. in cod. can. Ecclesiae primit. in principio scripsit ap. Cotelerium in append. tom. 2. pag. 1. seqq.

§. CLII.

Divinae traditionis.

At non semper vel usus Ecclesiae tam est manifestus, vel tam perspicue Sancti Patres mentem suam exprimunt, ut primo quasi adspicüu divinam traditionem cernas. Quam ob rem inspicienda est quoque *materia ipsa* sive *argumentum traditionis*, inspiciendum porro *tempus*, aliaque his similia *adiunda*, de quibus, qui volet, Theologos consulat de locis theologicis plenius exponentes.

SCHOL. Hoc hic moneo, non illico divinam novi testamenti traditionem habendam esse, quam ita a veterum quopiam appellatam reperimus. *Divinam* enim traditionem nonnumquam dictam video, veteris magis testamenti respectu, quam novi. Eo sensu Cyprianum intelligo in epistola, quae est ad clerum et plebes in Hispania consistentes, dum ita scribit: *De Traditione Divina, et Apostolica Observatione servandum est et tenendum, quod apud nos quoque, et fere per provincias uni-*

SECTIO II.

universas tenetur, ut ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui Praepositus ordinatur, Episcopi eiusdem provinciae proximi quicunque convenient, et Episcopatus delegatur plebe praesente, quae singulorum vitam plenissime novit. Sensus S. Cypriani is, quem dixi, ex ipsa epistola lectione apertus est.

§. CLIII.

Et Apostolicae.

De Apostolicis vero traditionibus insignis est S. Augustini regula praeter alios eruditissimo viro Petro de Marca saepius commendata: quod universa tenet Ecclesia, nec concilii institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica institutum reftissime creditur¹, quam idem vir sanctus iisdem pene verbis repetit pluribus locis, ut appareat firmam hanc illi sententiam constitisse. Credebat enim id, quod res est, fieri vix posse, ut institutum quodpiam universae probatum Ecclesiae, et omni tempore sine ulla varietate religiose custoditum alios habuevit, quam Apostolos autores.

Cor. I. *Huic igitur Sancti Viri regulae ut esse possit locus, constet 1. necesse est, idque ex luculentis veterum ac genuinis testimoniosis, usitatum hunc et concordem omnium Ecclesiarum aut prope omnium morem fuisse: ut 2. moris istius initia Apostolorum aetate recentiora ne sint: neque 3. ullum in scriptis Patrum sinceris contrarii usus vestigium deprehendatur. Nam horum si fuerit aliquid, eam ex Augustini iudicio Apostolicam traditionem negat esse habendam adcuratissimus harum rerum estimator Du-Pinii.*

Cor. II. *Vnde consequens est, ut traditio, cui hic, de quo praemonui, usus tam illustrem nequit originem*

vin-

¹ *Vid. Concord. Sacerd. et Imp. lib. 6. cap. 1. §. 7.*

CAPVT II.

*vindicare, aut si sit eiusmodi, facile ut appareat modice inquirentibus, initium eius aevi Apostolico posterius esse, inter Ecclesiasticas connumeranda sit, cuiusmodi est de Sabbathi iejunio, de quo nuper ex Innocentio mentionem inieci. Cave autem, quam veteres Scriptores Apostolicam traditionem vocant, eam continuo solo vocabuli argumento pro tali habeas. Morem enim fuisse antiquis illis, viros, qui proxime post Apostolos Ecclesiis Christianorum praefuerunt, angustiori nomine *Apostolicos viros* dicere, ut Tertullianus testatur. Qua re factum est, ut quae antiqua essent et vicina originibus instituta, Apostolica interdum dicerentur: quod ipsum de canonibus Apostolicis coniiciebat, si modo recte, doctissimus Albaspinacius.*

Cor. III. *Cave porro vocabulorum similitudine te sinas decipi, ut pro veteri instituto vendites, quod aetas recentior invexit. *Multa* namque nobis et priscis Patribus vocabula communia retinemus, sed sensu ab eo, quem tunc habebant, non minus alieno, quam nostra tempora a primis post Christum saeculis remota sunt: ut iam dudum prudenter monuit Card. Bona rer. liturg. lib. 1. cap. 18. §. 1.*

§. CLIV.

Traditiones piae et vulgares quo loco habendas?

Cetera, quae illustrandi huius loci causa dici possent, quoniam ab instituto meo remotoria sunt, omitted. Hoc addo, liquere ex iis, quae dicta sunt, manifestissime, non tam in admittendis traditionibus facilem esse Catholican Ecclesiam, ut nihil sit ineptiarum fabularum, modo aliquam pietatis speciem praeserferat, quod non amplectetur avide, ac studiose propaget. A quo sane vitio tantum abest, ut aegre ac timidius interdum illas quoque in populo patiatur, quae tametsi pietatem

Bb

mi-

minime laudent, ut vulgi solet superstitionis credulitas, imo adiuvent etiam, idonea tamen origine et auctoritate destitutas videntur.

SCHOL. Conf. Zalwein cit. dissert. §. 10. Auctor princ. iur. publ. Eccles. cap. 10. §. 20. seqq. Et prae ceteris Hon. a S. Maria animad. in usu reg. crit. tom. 1. diss. 7. art. 9. et tom. 2. diss. 1. integra.

§. CLV.

Quae vis consuetudinis Ecclesiastica?

Differat a traditione consuetudo Ecclesiastica (§. CXLVII.), quo nomine regulam intelligi actionum diuturnis utentium moribus in Ecclesia constitutam¹. Mores autem sunt altus singulorum fidelium ad eamdem normam, et si nuspiciam praescriptam compositi²: qui si opinione iuris diu ac frequenter suscepit sunt, si præterea legi nec divinae nec humanae absolute actum prohibent, nec saluti populi Christiani alia quadam ratione adversentur³, accedente superioris consensu etiam generali vim legis perpetuae adipiscuntur⁴; atque eam quidem non in his dumtaxat de quibus nulla exstat praescripta lex, verum in iis quoque, quae iure definita sunt, seu interpretandis, seu abrogandis⁵. Probandas vero consuetudinis ratio expeditissima, si contradicito illam iudicio aliquando obtinuisse ostendi potest. Nihil autem obstat, eam etiam per testes fieri maiores, qui habeant consuetudinis notitiam plenioram, cap. 10. de offic. archid.

SCHOL. I. Conf. Bohmer lib. 1. decret. tit. 4. §. 42.
seqq.

¹ Dist. 1. can. 5.

² Bohmerus in princ. iur. can. §. 248.

³ Dist. 11. can. 4. c. Dist. 12. can. 8. cap. 1. 7. 11. de consuet.

⁴ Dist. 12. can. 6. cap. 9. de consuet.

⁵ Cap. 8. de consuet. cap. 2. de fer.

seqq. Consuetudinem, quae legem imitetur, oportet esse legitime praescriptam. Ita habet cap. 11. de consuet. Bohmerus filius loc. cit. §. 249. interpretatur, per tempus ad legitimam præscriptionem necessarium ex aliis idoneis inductam: quod est tempus quadraginta annorum, si aduersus legem Ecclesiasticam inducitur. Ego sane huius interpretationis rationem firmam ac necessariam nullam video.

SCHOL. II. Aliquem in consuetudine inducenda superioris consensum esse necessarium, omnes consentiunt. At quem? Videtur Gilbertus tom. 1. corp. iur. can. pag. 452. vim consuetudinis ex consensu legislatoris tacito, vel expresso, seu ex lege ipsa repetere. Consensus a lege datus, inquit, est generalis, et cadit in quavis consuetudines legislatori etiam ignotas. Particularis cadit in consuetudines determinatas, ipsi legislatori cognitas: eoque modo facile conciliantur iuris textus, ac interpretes, qui contrarii esse videntur circa consensum legislatoris ad institutionem consuetudinis requisitum.

§. CLVI.

De vi observantiae Ecclesiasticae.

Differat porro a traditione observantia Ecclesiastica. Nam illa legem indicat expressam verbis, et continuo usu propagatam (§. CXLVII.), haec autem ius tacito eorum, quorum interest, consensu introductum: quo ipso distat etiam a consuetudine, quae aliquam superioris consensionem desiderat (§. CLV.). Huius observantia, nisi eadem sit totius Ecclesiae, non egit. Versatur autem potissimum in negotiis, quae Ecclesiae statum publicum concernunt. Probatur *fatis*, quas introducendas illius occasionem praebuerunt, concludentibus; non clam gestis, sed consensu iis quorum intererat, nec repugnantibus, dum et locus esset et tempus contradicendi. Plu-

SECTIO II.

ra eius generis facta plerique requirunt. An et requisitus ad praescriptionem annorum quadraginta lapsus , quem Bohmerus hic quoque videtur deposcere , adiungendus sit , ambigo.

SCHOL. Ad haec illustranda conferre utique permulta possunt , quae de observantia Imperii Romano-Germanici praecclare commentati sunt docti eius gentis viri. Conf. Selchov. in Element. iur. publ. Germ. §. 39. pag. 38. seq. et Vnger in diss. de modo probandi , et iudice circa controv. observ. Imper. Rom. Germ. concernentes. Wirsbe. ann. 1770. Eckhardi in Hermeneu. iuris. Alii.

CAPVT III.

DE AVCTORITATE , ET VSV

CONCILIORVM.

§. CLVII.

Quid Concilium?

Iam ad Concilia venio , quorum post sacram scripturam, divinasque et Apostolicas traditiones eximia semper auctoritas fuit. Ipsa etenim , ut Tertullianus aiebat , totius nominis christiani repraesentatio peculiari visa est digna veneratione. Sunt autem in Ecclesia Dei Concilia , quod comitia in rebus publicis , Praelatorum nempe convenit co fine coadii , ut de negotiis Ecclesiae salutem cernentibus statuant , et felicitati populi christiani iubitis consilii provideant.

SCHOL. Concilium Latine dicitur , synodus Graece, utrumque vocabulum vario sensu ab antiquis usurpatum satis constat. Vid. Bingham orig. Eccles. vol. 3. pag. 123. et Du-Fresne in Glossar. Agimus vero hoc loco de Conciliis tantum mere Ecclesiasticis ; non iis quoque , quae

CAPVT III.

Illustr. de Rieger mixta vocat. Instit. iur. Eccles. part. 1. set. 2. cap. 5. §. 230. Utique conventus eius generis nec hodie esse extra usum videntur , et olim erant frequentissimi , vid. Thomasinus part. 2. lib. 3. cap. 46. Petrus de Marca lib. 6. cap. 24. Steph. Baluzius in praefat. ad capitular. Reg. Franc. Verum Comitia ne illa Regnorum fuerint , an Concilia , non perinde in conspicuo est positum. Comitia mavult appellari Schmidtius Inst. iur. Eccles. tom. 1. cap. 1. set. 2. §. 17. Nec valde repugno ; sed comitorum istorum a Concilis discrimen quibus iudicis confici debeat , vellem , ostendere non praetermisset vir doctus. Conf. Cennius in Antiq. Eccles. Hisp. tom. 2. diss. 4. cap. 4. §. 15. seqq. et Walch. in Histor. Concil. pag. 494.

§. CLVIII.

Quid Concilium OEcumenicum?

Conciliarum duplex genus est. Alia nimurum sunt Generalia. Graeci Synodos OEcumenicas vocant. Alia vero Particularia. Generalia seu OEcumenica Isidoro illa sunt , quae Sancti Patres ex omni terrarum orbe convenientes iuxta fidem evangelicam et Apostolicam celebrant . Cuius quidem canonis non hic sensus est , quasi generale Concilium non esset , cui omnes ex orbe terrarum Patres non interfuerunt , quale exstitisse aliquod trispium nemo sanus dixerit , sed quod id demum generale Concilium dicatur , ad quod omnes ex orbe Christiano Episcopi de negotiis sibi propositis iuxta fidem Evangelicam et Apostolicam deliberaturi eo numero conveniunt , ut Ecclesiam universam repreäsentent. Hac ratione ab Augustino libro tertio contra Donatistas Concilia plenaria totius orbis , et plenaria universae Ecclesiae Concilia appellata sunt.

SCHOL.